

BIZITZA ERDIGUNEAN JARTZEKO

urratsak

8. URRATSA
2019ko URTARRILA

Trantsizio energetikoa antolatu, burujabetzaren bila

iparheg^oa

IKASKETA
SINDIKALETARAKO
FUNDAZIOA

LAB

>ekintza soziala

Maitane Arri eta **Iñaki Barcena** Ekologistak Martxan eta Tradener-eko kideak dira. Militantzia horrek bultzatuta, biek ala biek konpartitu dituzte borroka eta hausnarketa espazioak LAB sindikatuarekin. Hainbat, ekologismoari eta trantsizio ekosozialaren beharrari lotuak. Izan ere, trantsizio energetikoaren inguruan hausnartzen egon dira azken urteetan, eta bide horretan eman beharreko URRATSAK proposatzera datoz ale honetan.

1. Zertaz ari gara energia burujabetzaz edota trantsizio energetikoaz ari garenean?

Eztabaidarako eta gizarte-aldaketarako esparru zabal honetan nahasten diren ikuspuntu eta kontzeptu anitzak argitzea ezinbestekoa dugu. Ekologiaren, soziologiaren edo politikaren arloetako beste kontzeptu batzuekin gertatu den bezala, ohikoa izaten da terminoen eta kontzeptuen erabilera anitzari eta, batzuetan, kontraesankorrari, interpretazio egokiak emateko lehia. Horrelako zerbait gertatu da azken 30 urteotan "garapen iraunkorra" terminoarekin, edo, berrikiago, "demokrazia partehartzaillea" delakoarekin. Horren haritik, trantsizio energetiko demokratikoa eta energia burujabetza zertan datzan argitzea da interesatzen zaiguna.

Gure jarduera ekologistan dugun asmo edo helburu nagusienetako bat da eragile sozial, politiko eta ekonomikoek "trantsizio energetiko" edo "energia burujabetza" terminoei ematen dizkieten ikuspuntu eta zentzuak zeintzuk diren argitzea.

Asko eta askotarikoak dira trantsizio energetikoari buruzko eztabaidetan eta politiketan uztartzen diren eragileak, arloak eta helburuak. Hori dela-eta, printzipio gisa, "trantsizio energetiko demokratikoaz" hitz egiten dugu, jakinik eragile soziopolitiko edo ekonomiko batzuentzat "demokratiko" adjektiboak ez duela inolako garrantzi edo interesik.

Jorge Riechmann poeta eta filosofia irakasle madrildarrak dioen bezala, XXI. mendean aktibismo ekologista borrokatuko dituen funtsezko bi dinamika kausalak hauek izango dira: batetik, **berotze globala** (egonkortasun klimatikoaren amaiera, ozeanoen azidifikazioa, ekosistemen suntsiketa, gizartearen etendura); eta, bestetik, **petrolioaren gailurra** (peak oil deiturikoa, energia merkearen amaiera, beherakada energetikoa) eta **oinarrizko beste baliabide natural batzuen eskasia** (peak all).

Gure ustez, txanpon beraren bi aldeak dira. Eta panorama etsigarria erakusten digute: gizadiak funtsezko aldakuntzei aurre egin behar die, eta aldakuntza horiek egungo nahiz gero-ko belaunaldien ekoizpen eta kontsumo ereduak, bizimoduak, alegia, guztiz eraldatuko dituzte.

Egoera honetan, askotariko kontzeptuak datozkigu begietara eta belarrietara, esanahi desberdin baina oso hurbilak dituztenak. Pairatzen ari garen krisi energetikoaren inguruko kontzeptu sorta bati buruz ari gara: **trantsizioa, transformazioa, burujabetza, independentzia eta autonomia energetikoa, kolapsoa, krisia edo iraultza energetikoa**. Jakin badakigu, desberdinak izan arren, elkarren artean lotuta daudena, gainjarrita, eta nor bere ikuspuntua hobekien adierazten duena azpimarratzen du. Saia gaitezen kontzeptu horiek argitzen, zehazten eta erlazionatzen.

Trantsizio energetikotik hasiko gara. Trantsizio kontzeptuak egoera ezagun batetik egoera ezezagun baterako bidea adierazten du gaur, baina merezi du aztertzea eta prestatzea. *La gran encrucijada. Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico* (Prats, Herrero eta Torrego, 2016) liburu kolektiboan, aldaketa historiko hau trantsizio konplexua dela baieztatzen da, hainbat denbora-ziklo dituen, elkarren artean lotutako hainbat eragile eta aldagai kontraesankorrekin. Eta ziklo luzeko trantsizio konplexu bat aurreikusten da, hainbat hamarkada edo mendetako, zibilizazioaren gainbehera mingarria dakarrena; liburuaren egileek ziklo laburrean premiaz erantzutearen alde egiten dute, energia-klima-natura-elikadura bezalako hainbat arlotan dauden mehatxuak bideratzeko. Riechmann bezala, zera adierazten dute: "energia-aldaketa klimatikoa binomioa funtsezko ardatza da, eta ezinbestekoa da horri aurre egitea, ezegonkortze global ekosozialera garamatzen aldapa murrizteko, eta, bizi segurtasuna eta justizia soziala oinarri, ziklo historiko berrirantz modu zibilizatuan trantsitatzen ahalegintzea".

Beste egile batzuek nahiago dute **transformazio energetikoaz** hitz egin, agian Karl Polanyiaren "The Great Transformation" -Eraldaketa Handia- obra nagusia gogoan. Izan ere, arestiko egileen arabera, klima-aldaketak mundu osoko sistema ekonomikoa eta soziala aldatuko du, nahi ala nahi ez. Daukagun aukera bakarra da erabakitzea saihestu ezineko transformazio hori aldakuntza moderatu, kooperatibo eta burutsuaren ondorio izango ote den, ala, aldiz, kontrolik gabeko klima aldaketaren eta osteko kaosaren eta hondamendien bizidena izango den.

Bigarren aukera horren baitan ageri da **kolapso energetiko** polemikoa. Gizartearen maila guztien konplexutasuna bortizki murriztera garamatzen bidaia historiko eta antropologikoa (historikoki begiratuta, aldaketa bizkorra izan da) dokumentatu eta ulertzeko, hainbat egile eta lan gomendatzen ditu Manuel Lodeirok, *La izquierda ante el colapso de la civilización industrial* idazlanean (R. F. Durán eta L. G. Reyes, 2014, E. Santiago Muiño, 2015, R. Heinberg, 2014, U. Bardi, 2014, R. Bermejo, 2008, X. Roldan, 2013, E. Garcia, 2011; A. Turiel, 2015 eta beste) Murrizketa hori energiaren urritasunetik dator, ezinbestean.

Jendea, sindikalistak eta feministak batez ere, animatu nahi ditugu ere *Azken Deia Manifestua (Manifiesto Última Llamada)* irakurtzera eta sinatzera. Bertan, labur eta zehatz azaltzen dira energiaren eta zibilizazioaren kolapsoaz ohartarazten duten argumentu argiak. "Kontua ez da berria. Ikertzaille eta zientzialari buruargienak alamarako zantzu sendoak ematen ari zaizkigu XX. mendeko zazpigarren hamarkadatik hona: orain arteko hazkunde joerekin jarraituz gero (ekonomikoa, demografikoa, baliabideen erabilera, kutsatzailen ekoizpena eta desberdintasunen hazkundearekikoa) XXI. menderako ondorio probableena zibilizazio kolapsoa da" (<https://ultima-llamadamanifiesto.wordpress.com>).

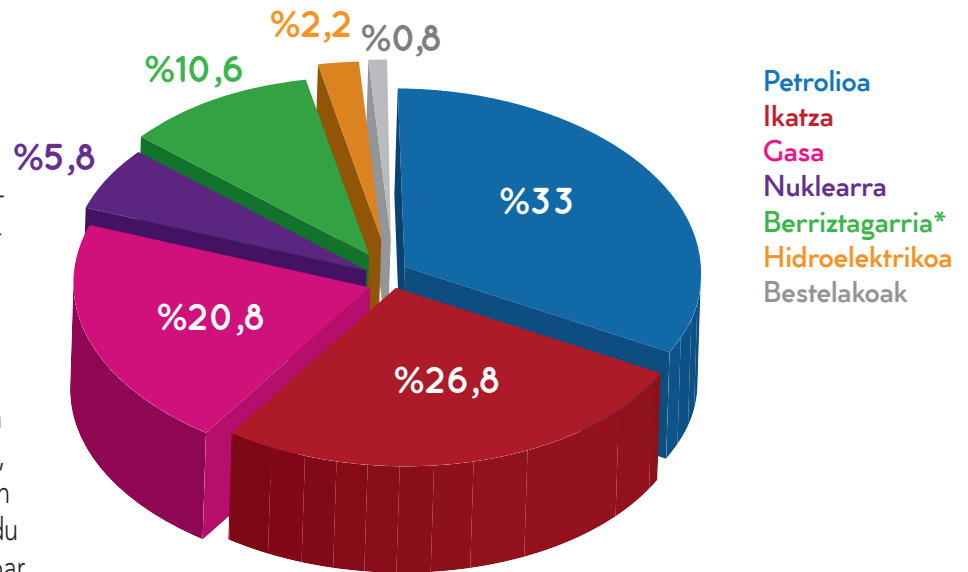
Zientzialariek baieztatzen dute. Gizarte industrialen errealitate sozioekologikoa aztertu duen Ernest García valentziarraren hitzetan: "Eskura dugun informaziorik onenak dio XX. mendearen erdialdean zibilizazio industrialak heriotzerako bidean sartu zela, abiadura handiz, eta hala jarraitu duela, hein bateraino zeinetan inolako mirari tekniko ez politikok ezin izango baitu bere bidea nabarmen luzatu". Ez dugu katastro-

fismoa zabaldu nahi, ezagutza zientifikoa baizik. Ez ditzagun begiak itxi eta belarriak estali.

Itzul gaitezen trantsizio terminora. Gure azken liburu kolektiboan, *Energia trantsizioak: irankortasuna eta demokrazia energetikoa* (<https://tradener.wordpress.com>) izenekoan, hasierako kapitulua eman genuen trantsizio energetiko iraunkorra zer den definitzen. Zalantzarik gabe, munduan zehar "Transition Towns" eta "Post-Carbon Cities" mugimenduak izan dira, XXI. mendean sartu eta berehala, "trantsizio energetikoaren" ideia hoberen zabaldu dutenak. Literatura zabala dago trantsizio energetikoaren inguruko gaiari eta erronkei buruz. Trantsizio energetikoa eta demokraziaren ikuspuntua bereizi ezinekoak direla ulertzen duten nazioarteko hiru erakunderen lanak eta proposamenak gogorarazi nahi ditugu hemen: Transnational Institute (Amsterdam), demokrazia energetikoaren inguruko lan eta ikerketa ildo duena (www.tni.org); Rosa Luxemburg Fundazioa (www.rosalux.de); edota Trade Unions for Energy Democracy (<http://unionsforenergy-democracy.org/>) sindikatu sarea.

Gure artean, gehien erabili ditugun kontzeptuak independentzia, autonomia eta burujabetasun edo subiranotasun energetikoa izan dira, eta nahasian agertzen zaizkigu maiz. Xabier Zubialde Lejarreta, ingeniari eta ekologista nafarrak dio autonomia, independentzia eta subiranotasun politikoa- ren esanahiak eta desberdintasunak aski ezagutzen eta bereizten ditugula. Aldiz, bere ustez, burujabetasun politikoa garrantzitsua bada ere, ezin da beste subiranotasunetatik (elikagaiena, energetikoa, ekonomikoa, kulturala, pertsonala...) separatu eta lehenetsi. Bere ustez, burujabetasun energetikoa ez da "auto-horniketa energetikoa" soilik, edo

Munduko energia ekoizpena

"independentzia energetikoa" guztiz lotuta baitago planifikazio demokratikoarekin. Herrialde batek petrolio ugari izatea ez du bere burujabetasun energetikoa ziurtatzen, ondo dakigun bezala. Herri baten energia kontsumoa da gizartearen itzala, erabilitako materialen itzala, ekoiztutako produktuen, pertsonen eta merkantzien garraioarena, eredu kulturalarena, elikadurarena eta abar. Eredu sozialaen itzala da energia (*Hacia la soberanía energética. Crisis y soluciones desde Euskal Herria*, 2016).

*Energia Berriztagarria: eguzkia, haizea, geotermala eta bioerregaiak
ITURRIA: Nazioarteko Energia Agentzia (2010)

Atal hau amaitzeko, beste kontzeptu bati heldu nahi diogu, iraultza energetikoari, hain zuzen ere. Horren ohikoa ez den arren, munduko hainbat tokitan ageri da, zentzu desberdinekin, noski. Delako iraultza energetikoa Kolya Abramskyk argitaratutako *Sparking a Worldwide Energy Revolution. Social Struggles in the Transition to a Post-Petrol World* lanaren izenburuan ageri da. Trantsizio energetikorako ernamuina da obra mardul hau. Iraultza energetikoa ere, Kubako errepublikaren 10 peso bihurtariko (CUC) billeteetan aurki daiteke. Eta Greenpeacek egindako txosten baten izenburuan ere badago. Ekologismoaren multinazionalaren iritzi, "iraultza energetikoaren agertokiak erakusten du energiatik eta garratetik eratorritako emisioak % 80 baino gehiago murrizt daitezkeela munduan, 2050erako. Energia zikinak ez erabiltzeak onura handiak dakartza, adibidez, erregai fosilen merkatuko prezioetatik independente izatea edo milioika enplegu berde sortzea" (greenpeace.org/espana/es/Trabajamos-en/Frenar-el-cambio-climatico/Revolucion-Energetica).

Kuba oso erreferente garrantzitsua izan da mundu osoko ekologismoarentzat. Zergatik? 1991era arte ohiko Soviet Batasuna buru zuen sozialismo errearen "merkatu bateratua" zen COMECONetik (CAME), zetorren petrolio bat-batean desagertu izanari aurre egin zion moduagatik. Emilio Santiago Muiñok bere doktore-tesi zorrotz bezain interesgarrian oinarrituta idatzitako *Opción Cero. El reverdecimiento forzoso de la Revolución cubana* lanean, zehaz-

tasunez azaltzen du nolakoak izan ziren bortxazko "iraultza energetiko" horren nondik norakoak. Kubako herriak hiru presio desegonkortzailerik egin behar izan ziren aurre aldi berean: Soviet Batasunaren laguntza amaitzeari, Kubako eredu ekonomikoa agortzeari eta, Torricelli legearen ondorioz, Ipar Ameriketako blokeoa areagotzeari. Eta, Fidel Castro berak komentatzen zuen bezala, Kubaren ahulgunea petrolioia izan zen. Kubak, Hirugarren Munduko herrialdeetat hartzen zenak, oso baldintza ekonomiko gogorrei egin behar izan ziren aurre 1991tik aurrera, oso epe laburrean, eta tartean gerrarik egon gabe. "Aro Berezia" delakoa gaintzea posible izan zen, besteak beste, eta lehendabizi, Kubako gobernuak aurreikusita zuelako "Zero Aukera" hori, nahiz eta Ipar Ameriketako blokeorako prestatuta egon, eta ez errusiarrek petrolioaren horikuntza bertan behera utzi izanagatik. Bigarrenik, baina garrantzi berarekin, gizarte sozialista batean energia ez delako salgaitzat hartzen, edozein pertsonaren eskubidetzat baizik. "Petrolioia falta da!" kontsigna famatua izan zen Aro Berezia, baina Kubak ez zuen kolapsatu. "Ez, kolapsoa gizartearen konplexutasunaren murrizketa bortitz gisa ulertzen duen ikupuntu zientifikotik, biztanleriak behera egitea eta aurreko egitura politikoak desagertzea barne. Baina Aro Berezia bestela uler daiteke: oso bifurkazio une larrian emandako erantzun gisa. Bifurkazio horretan kolapsoa balizkoa izan zen, eta horrek sistema metaboliko osoa berregituratzera behartu zuen". (E.Santiago Muiño, 2017:53). Iraultza energetikoa egiteke dago oraindik. Eta burujabetasuna ere bai.

2. Energia gure bizitzetan, gure eredu energetikoa

Askotan energiari ari gara eta elektrizitateari bakarrik erreparatzen diogu. Ez dira bi kontzeptuak parekatu behar. Elektrizitatea da energia produzitu, kontsumitu eta garraiatzeko bektore bat, baina erabiltzen dugunaren energiaren kopuru txiki bat da, % 4a eta %6a bitartean Europako herrietan. Gure eguneroko bizitza osatzen duten jarduera guzti-guztietan energia-kopuru bat erabiltzen dugu. Jarduera horietako batzuk gizaki gisa ditugun oinarriko premiak asebetetzera datoz, hau da, bizitza duinak sortzera: gure etxebizitzetan tenperatura egokia izatea, sukaldatzea, elika-gaiak eta materialak eskuratzea, garraioak...

Era berean, energiak posizio zentrala du gure gizartearen sistema produktiboan eta antolakuntzan. Lurralde antolakuntza dugu horren erakusgarri: bere bitartez erabakitzen da non kokatuko diren produkzio-eremuak, non bizitokiak, non kontsumo-guneak, non materialen eta produktuen inportaziorako eta esportaziorako ateak, nolakoak izango den horien arteko garraio-loturak... Baina horren guztiorren aurretik, finkatu beharra dago zein energia baliabide eta iturri izango dituen eremu horietako bakoitzak. Energia eskuragarritasun oparoak eta hazkundeak gizartearen konplexutasun maila areagotu egiten dute, eta konplexutasun horrek ener-

gia beharrianak eta horiei lotutako azpiegiturak handitzen dituzte.

Horrenbestez, bai bizitzaren alderdi erreproduktiboan, bai alderdi produktiboan, bietan, energiak eginkizun zentrala du, horregatik da horren garrantzitsua jendarteak erabakitzea energia norentzat eta zertarako erabiliko den, justizia soziala erabakien erdigunean jarrita, hots, eskubideak, ez etekinak. Horretarako, behar-beharrezkoa dugu energia-burujabetza. Horrek hurrengo galderara eramaten gaitu: **NOLAKO EREDU ENERGETIKOA DUGU?**

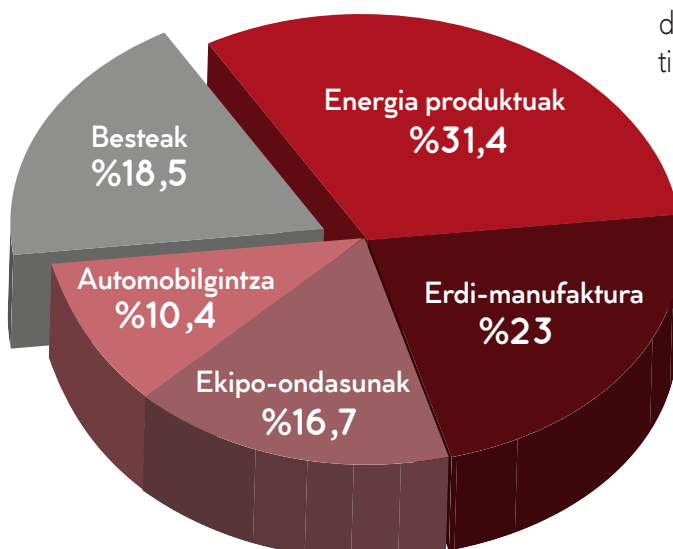
Hego Euskal Herrian nagusi den eredu energetikoa burujabetza energetikoa eragotzi egiten du, eta alderdi ugariatik, gainera. Gure sistema energetikoa erabat zentralizatuta dago: plangintza, egitura, legeria, primak, merkatua, inportazio-esportazioak, kontrolak, zergak, prezioak, politikak, laguntzak... Erabaki guzti horiek Estatu-eskumenak dira, eta Estatu Espainiar osoarentzat egiten da horien antolamendua, tokian tokiko errealtateei edo jendartearen premia edo nahiei begiratu gabe.

Gainera, zentralizazio horrek botere-kontzentrazioa indartu egiten du. Guztiz ezaguna da norainoko eragina duten energiaren sektoreko konpainia handiek sistema energetikoaren antolakuntzan, boterea eta etekinak handitzearen. Konpainia handi horiek zentralizazioa bultzatzen dute, zentralizazioak konpainiarik handien aldeko botere-kontzentrazioa dakarrelako, eta horrek indar handiagoa ematen dielako politikak eta sistemaren egituraketa haien mesedetara lerratzeko.

Politika horien ondorioz, energiaren sorkuntza eta banaketa herritarren jabetzatik eta erabakimenetik kanpo geratu dira, oligopolio energetiko baten esku. Estatu Espainiarrean petrolioaren sektorean, Repsol, CEPSA eta BP dira oligopolioa osatzen duten konpainiak, eta prezioak adostea leporatu izan zaie, besteak beste. Elektrizitatearen arloan, Endesa, Iberdrola, Naturgy, EDP España eta Repsol enpresek elektrizitate-generazioaren % 80 kontrolatzen dute, eta salmenten % 90.

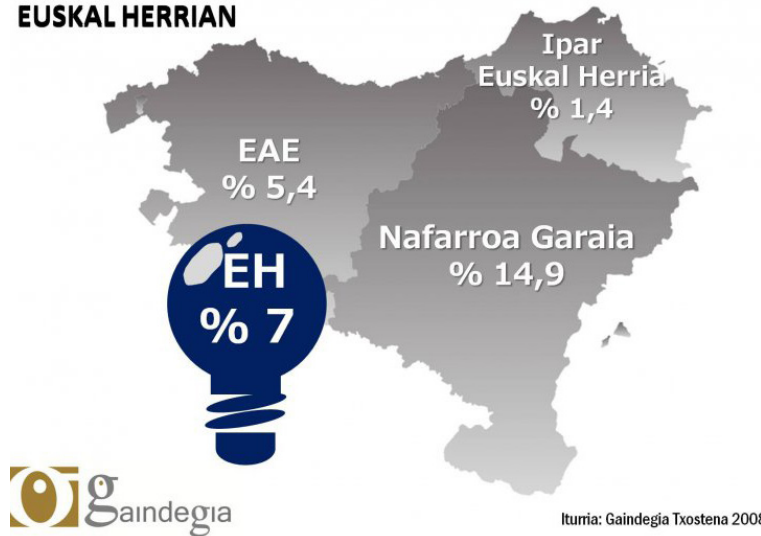
Kontuan hartzen badugu energia egitura sozioekonomikoaren ardatz nagusienetako bat dela, enpresok hartzen duten boterea izugarria da, eta eragin handia dute herritarren egunerokoan. Horren adibide, elektrizitatearen eguneko

Nazioarteko inportazioak sektorearen arabera Hego Euskal Herria, 2014

Iturria: GAINDEGIA - Espainiako Ekonomia eta Leihakortasun Ministerioa.
Oharra: Ez ditu barne hartzen Espainiako Estatutik Hego EHra doazen inportazioak

ENERGIA AUTOHORNIDURA EUSKAL HERRIAN

prezioak enkante bidez erabakitzen dira, eta preziorik altuenak irabazten du.

Gure eredu energetikoa, gainera zaharkitua eta kutsagarria ere bada. Gure egitura sozioekonomikoa energia-iturri fosilen mendekoa da erabat (2016an, EAEren amaierako energia kontsumoaren % 44,2 petrolioari eta eratorriei dagokie, % 24,6 gas naturalari eta % 0,6 ikatzari; % 69,4 energia-iturri fosilei, guztira).

Nafarroan energia berriztagarrien bultzada (eolikoa batez ere) eredugarri bazen XXI. mendearen hasieran Castejoneko ziklo konbinatuko gas proiektuekin atzerakada ederra eman zitzaion hasitako bideari. Ipar Euskal Herria oso atzeratuta dago energia berriztagarrien politketan, eta petrolioaren eta uranioaren dependentzia handia dute. EAEn Europa jartzen dugu beti ardatz eta norabide, baina zenbakiak oso eskasak dira.

Gure kontsumo energetikoa jaitsi bada ere, 2008ko krisi ekonomikoa eta gero, oso altua da oraindik ere, eta horrek esan nahi du inpaktu handiak daudela. Batetik, ingurumenaren gainekoak, baina baita herritarren osasunaren gainekoak ere. Petronor da Euskal Autonomia Erkidegoan eragile kutsakorrena, berotegi efektuko gas gehien isurtzen duen konpainia (2015ean, EAEn berotegi-efektuko gasak isurtzen dituzten instalazio guztien %35, hau da, ia 2,3 milioi tona CO₂), eta ugari dira substantzia toxikoen ihesak eta intzidentziak direla-eta jaso dituen salaketak (<http://coordinadoraanticoke.blogspot.com>).

Baina, batez ere, gure eredu energetikoak inpaktu sozial handiak eragiten ditu. EHn, pobrezia energetikoa izan daiteke eredu energetikoak eragiten duen arazo sozial nabarmenentakoa bat: EAEn, 2014an, etxea tenperatura egokian mantendu ezinik zeuden pertsonak 235.526 izan ziren, eta etxeko zerbitzu

energetikoetan mozketak jasan zituztenak (ura eta telefonoa barne), 38.255 lagun izan ziren.

Emakumeengan inpaktu bereziak ditu eredu honek: kalteen kudeatzaile nagusiak baitira, energiaren kudeaketaz arduratzen direnak, egunerokoan pobrezia energetikoari eta klima aldaketaren eraginei aurre egiten emakumeak topatzen ditugu lehen ilaran. Eredu energetiko patriarkala da oso (<http://redgenerocambioclimatico.org>).

Era berean, ezin dugu aipatu gabe utzi gure enpresek nolako inpaktuak sortzen dituzten beste herrialde batzuetako gorputz eta lurraldeetan, bai energia sortzen eta garraiatzen dutenean, bai megaproiektuak eraikitzen dituztenean, bai lehengaiak erazten dituztenean. Zor ekologikoa deitzen diogu horri (<https://vimeo.com/49158755>).

Izan ere, kasu horietan, beste herri batzuen burujabetzaren aurka jokatzeko ari dira gure enpresak. Energiaren sektorean zentralerik eta adibide garrantzitsu bat aipatuz, Iberdrola kanporatua izan da Guatemala eta Boliviatik, energia-distribuzioan negiligentea izateagatik. Gaur egun, Ameriketako Estatu Batuetan, Mexikon eta Brasilen du negozioa. Mexikon, ziklo konbinatuko zentralak ditu, baina bere proiekturik polemikoena Oaxacan, CocaCola eta Walmart bezalako enpresa erraldoientzat eraikitzen ari den megaparke eolikoa da, hango herri indigenak kanporatuko dituena. Gauza bera gertatzen ari da Brasilen. Han eraikitzen ari diren urtegiak (Belo Monte, Baixo Iguaçu, Tapajos...) izugarriko eragina izaten ari dira Amazonian eta herri indigenen bizimoduaren. 30.000 pertsona euren lurretatik kanpora joan behar izan dira. Herrialde horietan egindako dirua Espainiara eramaten du Iberdrolak. Adibide latza izanik, ez ditugu zor ekologikoaren beste kasu eta dimentsioak ahaztu behar. Gure subiranotasuna faltua da beste herri eta gorputzetan egindako lapurretan oinarritzen bada.

3. Euskal Herrian burujabetza energetikoa lortzeko urratsak: maila pertsonaletik hasi eta konpromiso eta ekintza globaletaraino

NORK BERE KABUZ

Energia burujabetza sustatzeko neurriak maila indibidualean gauzatzen ditugunean, zaila egiten zaigu gure buruak kontsumitzailearen roletik harago ikustea. Nolanahi ere, gauza asko egin ditzakegu maila indibidualean, familiar eta komunitarioan. Hasteko, etxeko, laneko eta bestelako esparruetako (eskoletan, udal zerbitzuetan, jaietan, txokoetan...) energia kontsumoaz jabetu, eta murriztu. Azken batean, kontsumitzen ez den energia da garbiena, eta inpaktu gutxien dituen.

Etxetik hasi. Etxeko elektrizitatearen kontratuaren potentzia egokitu eta kontsumoa egunean-egunean kontrolatzeko aukera daukazu, adibidez www.iberdroladistribucionelectrica.com webgunean izena emanda. Abiapuntu bat da, baina hori da gure etxearen aztarna energetikoa ezagutzeko lehen urratsa. Kontsumoa bera murrizteko, erne garbigailuetan eta lehorgailuetan darabilgun tenperaturari, eta guztiz itzali unean erabiltzen ari ez garen gailu oro, bereziki etxetik irtetear gaudenean. Elektrizitate neurgailuak eta programatzaileak erabili ditzakegu. Lagungarria da, halaber, ordutegi-diskriminazioa duen tarifara aldatzea.

Bigarrengo urrats txiki bat, eta Euskal Herrian milaka pertsonak eta familiak egin duguna: energia berriztagarria bakarrik merkaturatzen duten kooperatibetako (Goiener, Energia Gara...) bazkide bilakatzea eta argindarraren faktura aldatzea. Erraza da, eta korporazio multinazional energetikoen aurka

ko pauso garrantzitsua da. Energia berriztagarriak dira bidea. Teknologiarekin soilik ez dugu munduko injustiziekin bukatuko, baina soluzioaren parte bat dira, noski.

Beste pauso interesgarri bat energia ekoizteko ekimenak finantzatzea dugu. Euskal Herri txikian, I-Ener, Nafarkoop eta Generation kWh ekimenek elektrizitatea ekoizteko proiektuak gauzatzen dituzte, akziodun txikien edo bazkideen finantzazioari esker. Ekoizpen banatua sustatzen dute, hau da, elektrizitatea tokian-tokian ekoiztea, eta ez egotea sare, instalazio eta konpainia handien esku. Proiektu horietako batzuk dagoneko existitzen diren instalazioak berrabiaraztean dautza. Era berean, ekimen horietako bazkide izateak egitasmoaren filosofian, antolakuntzan eta erabakietan parte hartzeko parada ematen du.

JENDE GEHIAGOREKIN, ALDAKUNTZA SAKONAGOAK

Jakina da norberaren ekintza-esparrua mugatua dena. Baina interes bera duten pertsonak aurkituta eta eurekin ekimen berriak abiatzea premiazkoa dugu, kontsumo ereduak aldatuko baditugu. Alabaina, gure ekintzak kolektibitate zabalago batera eramaten ditugunean, potentziala biderkatu egiten da: eskala-jauziak lor ditzakegu. Halaxe lortu dira, izan ere, gure inguruan ditugun ereduak ekimenak.

Horrelakoak gauzatzeko, beharrezkoa izaten da aliantzak eta finantziario-bideak bilatzea, beste jendarte-eredu baten aldeko borrokan dabilzan mugimenduen artean. Horrela, bada, lotura sakonak sor daitezke banka etikoarekin eta ekonomia sozial eta solidarioarekin. Era berean, energiak bizitzan duen eginkizunen zentraltasuna dela-eta, energiaren horniketa eta kudeaketa kooperatiba integral baten funtsezko elementuetako bat izan daiteke. Eta, bide horiek urratzen ari garela, tokian tokiko ekonomia indartuz joango gara. Kolektibazioak du trantsizio energetikoan aurrerapausoak emateko giltza.

Salto egiten badugu dimentsio indibidual edo familiarretik arlo kolektibora, sindikalgintzan edota ekimen eta talde ekologistekin, eta, nola ez, feminismoaren baitan ere, energia gutxiago darabilten kontsumo ereduak bultzatzean, trantsizio energetiko demokratikorako eta energia burujabetza sustatzeko parada ederra dugu. Den-denok.

Merkatu globalek produktuen ekoizpenaren faseak mundu osotik banatzen dituzte. Hurbileko ekoizle txikiek, ordea, produktuaren hainbat fase geurean gauzatzen dituzte, eta, besteak beste, garraioan dauden energia-gastuak murrizten dituzte. Garraioa da, hain zuzen ere, energia-iturri berriztagarriak erabiltzeko zailtasun handienak ematen dituen sektorea. Eta, dakigunez, Euskal Herriak ez du erregai fosilik, bere kontsumo mailari erantzun dionik. Beraz, hurbileko ekoizle txikien produktuak kontsumitzea burujabetzarako bide bat da, gure ekonomiari arnasa ematen dioena, gainera.

Halaber, nekazaritza estentsiboak makineria gutxiagoren beharra du, eta, ondorioz, erregai gutxiagorena. Nekazaritza agroekologikoak, bere aldetik, abonu kimiko gutxiago erabiltzen du, eta industria kimikoaren inpaktuak murrizten ditu. Ikus dezakegunez, energiaren eta elikaduraren burujabetzak erabat lotuta daude. Hurbilekoa, estentsiboa eta agroekologikoa: hiru ezaugarri horiek energia murrizteko eta gure ingurunea zaintzeko bermea dira. Kontsumo taldeetan parte hartzea, nekazaritza ekologikoaren kontsumitzailea izatea eta ekonomia zirkularra eta tokiko ekimenak babestu eta bultzatzea garrantzitsua da oso.

Gure kontsumoa gure desioetatik baino, gure behariztatik gertuago egoteak gure aztarna energetikoa murriztu egiten du. Dauzkagun gailu, etxetresna eta produktu asko ez ditugu maiz erabiltzen. Horiek partekatuz gero, energia eta materialak aurrezteko bultzatzen dugu. Garraio pribatua partekatze-ko ekimenak ere agertu dira. Badira autoa partekatze-

ko plataformak eta enpresak (LagunCar, Ibilkari Car Sharing), baina nork bere sarea osa dezake, hurbileko jendearekin. Eta bizikleta edo oinez mugitzea ere energia burujabetasunarekin bat datoz.

Alde batetik, gure udalerrri batzuetan badaude ekoizpen energetikorako baliabide batzuk, minizentral hidraulikoak, kasu.

Euskal Herriak bere beharizan energetikoei aurre egiteko bestelako energia ekoizteko urratsak ere lagundu ditzakegu. Energia burujabetza gauzatzeko aukeretako bat auzokideen komunitateetan instalazio fotovoltaikoak ezartzea da: auzokideek hala erabakita, energia-sortzaile eta kontsumitzaile bilakatuko lirakeke, eta bi alderdi horietan ezagutza eta erabakimen handiagoak lortuko lituzkete. Hego Euskal Herrian orain arte Autokontsumoari buruzko 900/2015 EDk kalte handia egin dio autokontsumo energetikoari. Instalazio fotovoltaiko handiei (100 kW-tik gorakoei) ordainsari eta tasa handiak ezartzen zizkien, ia ezinezkoak izateraino. Dekretua hain izan zen nahasia, herritar eta instalatzaile askok uste izan zuten autokontsumorako instalazio fotovoltaiko txikiak ere debekatuta zeudela. Araudi horren erruz, energia berriztagarriak eta nork bere energia ekoizteko sor zitezkeen ekimenak aurrera egin ezinik geratu dira, hainbat urtez, eta horrek kalte handia egin dio Espainia osoaren burujabetza elektrikoari. Dirudienez, egoera hori aldatzen hasia da, eta aukera berriak irekitzen ari dira, legeriaren bidetik, batetik, eta prezio merkeen aldetik, bestetik.

Horregatik Euskal Herrian energia burujabetzaren alde mugitzen diren taldeetan parte hartzea eta euren kanpainak eta ekimenak laguntzea trantsizio energetiko demokratikoaren aldeko lerroan jartzea da. Ez dira gutxi: Gure Energia, Eredu Energetiko Berriaren aldeko Plataforma, Sustrai Erakuntza, Ekologistak Martxan, Mugarik Gabeko Ingenieritza, Desazkundea, Eguzki, Lurra, Bizi!, Autopista Elektrikoaren arkakoak, Coke Ez Koordinadora, Fracking Ez, Erraustegiaren aurkako Plataforma, AHTrik Ez!, Bizikleteroak, ReciclaNet, Iberrola eta abar.

Joaquim Sempere, irakasle ekologista katalandarrak bere azken liburuan (*Las Cenizas de Prometea, Transición Energética y Socialismo*, 2018) argi eta garbi idatzi du: "Energia berriztagarriekin egindako trantsizio energetikoa aukera ezin hobea dugu indarrak batzeko eta aldaketa politikoa emateko, irteerarik gabekoa dirudien kale estu honetatik ateratzeko". Gu ere bide eko-feminista-sozialista horretatik abiatu nahi dugu trantsizioa.

